

SÖYLEŞİ: AŞK: TÜRKÜLERDEN DÜŞÜNCEYE

ODTÜ Felsefe Bölüm Başkanı Ahmet İNAM'ın konuşmacı olarak katıldığı söyleşi-dinleti 4 Haziran Cumartesi günü Oda'mız 50. Yıl Eğitim Merkezi salonunda yapıldı. Nuran TAŞ'ın seslendirdiği türkülere Fatih ERENLER bağlamasıyla eşlik etti.

Ahmet İNAM türkülerden, türküleri dinlemenin öneminden bahsederek başladığı konuşmasının ardından türkülere geçti. Her iki türküden sonra, türkülere ait sözler Ahmet İNAM tarafından yorumlanarak hikayeleştirildi.

Kırşehir'den "Acem Kızı", Bolu'dan "Beyaz Giyme Toz Olur" türküleri söylendi ve yorumlandı. Ardından, Şanlıurfa'dan "Harman Yeri" ve Giresun'dan "Kahve Koydum Fincana" türküleri yorumlandı. Son olarak Rumeli'den "Mayrobeden Aldım Sümbül" ve Kırşehir'den "Gel Yanıma" adlı türkülerle dinleti-söyleşi tamamlandı.

Türkülerin zaman zaman hep bir ağızdan söylendiği etkinlikte, Ahmet İNAM'ın, bu türkülerin gerçek hikayelerinden bağımsız olarak yaptığı yorumlar ve espriler nedeniyle son derece neşeli geçti ve bu yönüyle farklı bir etkinlik oldu

MÜZİK VE FELSEFE

Ahmet İNAM

Müzikte "felsefeyi"duyanlar felsefedeki "müziği"de duyabilirler. Elbette, burada, "müzik" ve "felsefe" kavramları belli bir anlamda kullanılıyor.

Müzikte felsefe, müzik diliyle düşünebilme ile ortaya konabilir ya da duyulabilir. Müzik ile düşünülebilir. Bu düşünme "müziksel" diyebileceğimiz düşünmedir. Alışlagelen akademik felsefe bakışıyla müzik dili, felsefe dili değildir. Çözömlmelerin, kavram betimlemelerinin, sorgulamaların, tartışmaların, konuştuğumuz, yazdığımız dille yapıldığı bir alan felsefe. Kendine özgü kavramları, sözcük dağarcığı var. Müzikte felsefe, müzikteki felsefe, bizi felsefeye hazırlayan felsefece düşünme sırasında, yanımızda olan "müzik'tir, bir yorumla felsefede yanımızda olandır, yolculuk arkadaşımızdır. Bestecinin kompozitörün müzik diliyle anlattığı yaşamdır, doğadır, insandır, kültürdür. Bu müziği duyabilen kulaklara düşünceler aktarılabilir.

"Felsefedeki müzik" deyimini de bir metafordur. Müzikte seslerin şiddeti, gürlüğü, tınısı, akış hızı (bir anlamıyla tempo) kısalığı, uzunluğu yenilenmesi, ölçüsü, uyumu, felsefece düşünmede "karşılığını" bulabilir. Düşünceler arası uyum, ahenk, ortaya konan yaşama resminin canlılığı, ritmi, akıcılığı, bir müzik etkisi yaratabilir.

Müziği duymak ve yaratmak yaşamdaki akışın kavranmasında müzik var. Yaşamak, yaşamdaki müziği

duymakla anlamlı. Bu müzikle yoğun. Varlığa, onun müziğini duyacak biçimde yaklaşabilme, müziklenmiş bir insan yaşamının önemli bir başarısı. Sevgilime, onun müziğini duyabilecek biçimde, onun kendindeki müziği, özgürce yaratmasına izin verecek biçimde durabilmek. Doğaya, insana, yıldızlara, düşüncelere, değerlere, insan ilişkilerine, duygularımıza, bedenimize, kültürümüze, sanata, bilime.... onlardaki müziği ortaya çıkarabilecek yakınlıkta ve tarzda yaklaşabilmek. Kim kimin müziğini duyacak biçimde yaklaşıyor ki birbirine? Hayat denilen bu koşuşturma içinde kim hayatın müziğine kulak veriyor ki? Kimde böyle biryürek, böyle bir kulak var?

Felsefe işte bu noktada, büyük ölçüde, etik alanında ya da etikle birleşmiş estetik alanında, insanın müzik duyarak, müzik yaratarak yaşamasına katkıda bulunabilir.

Belki, birey olarak her insan bir müzik aletidir. Her insanın ruhu bir müziği çalar. Kimi ruhlar kakafonik kimi ruhlar (ki sayılarının çok az olduğunu sanıyorum!) senfoniktir. Ruhumuz sürekli bir müzik yayını yapar çevresine Duyuların kiminin hoşuna gidebilir, belki büyük bir çoğunluğu duymaz bile, kimilerininse kulağını tırmalayabilir. Müzik yalnızca, ruhumuzdan gelmez, insan ilişkilerinde de gelir. Dostlukların örneğin, bir müziği vardır. Toplulukların, toplumların, tarihteki olayların bir müziği vardır. "Sen tek başına güzel bir müziksinsin, ben tek başıma; birlikte olduğumuz zaman büyük bir gürültü çıkıyor !" ilişkilerin güzel bir müzik vermesi vermiyor, bu müziklerin uyumudur, ilişkilerin müziği.

Kavganın, savaşın kötülüklerin, zulmün, acının da müziği var. Düşünmenin müziği, bilimde ve sanatta ancak ustalaşmış kulakların duyabildiği, çalabildiği bir müziktir. Örneğin, matematikte öyle buluşlar, kanıtlar yapabiliriz ki, bu buluşun müziği, onu anlayanların, anlayınca duyanların, keyif alanların kulaklarına ulaşabilir.

Yaşamımızın bir müziği varsa, onu keşfetmek gerek, yer yer icat etmek. Yaratmak. Bir çok ensturuman olabilir hayatımızda, yaylılar, bakır üflemliler, vurmaları, ağaç üflemliler.... Gönlümüzse orkestra şefidir. Ne kadar çaldirabilir bu sazlara hayatımızın müziğini? Önceden notalar yazılıp

verilmiyor ki, sazlar sürekli değişiyor, şefin beklentileri, umutları da. Aklımız, duygularımız, gönlümüze yardım ederse, bu provası hemen hemen olanaksız olan yapıtlarımızın (belki büyük çoğunluğu doğaçlamadır!) anlamlı müziği çıkabilir ortaya Kimimiz gönlündeki müziği geçirebilir hayatına, kimimiz zorla, istemeye istemeye birşeyler çalar, kimilerininse müzik kulakları hiç yoktur.

Felsefe bir anlamıyla insanın kendindeki, doğadaki, evrendeki, tarihteki... müziği aramasıdır..

TÜRKÜ SÖYLEMEK ÜZERİNE

Nuran TAŞ

Sanat; dünyayı anlama bilme çabasının yanı sıra onu anlamlı kılma etkinliğidir aynı zamanda. Yani bir arayışın sonucudur, kendini, hayatı anlamlı kılmak adına. Böyle dertleri olan ve bu amaçla üreten kişilere de sanatçı diyoruz. Sanatçılar hayata, insana dair ne varsa, her tür duygu, düşünce ve kavramı nasıl algılıyorsa onu kendi benliğinde dönüştürdükten sonra edebiyat, resim, müzik aracılığıyla da dışa yansıtmaya çalışır.

Nasıl küçük bir çocuk duygularını en masum en temiz haliyle yaşarsa sanatçı da öyle yaşar. Onun içinde o çocuk hep vardır ve inatla onu korumaya çabalar. Dıştan gelen kirlenmelere karşı koyabilecek kadar kalın bir zırh oluşturabilme yeteneği kadar, en hassas duyguları algılayabilecek kadar da şeffaf ve geçirgen olmalıdır sanatçının yüreği.

Tüm sanat dalları arasında beni en çok etkileyen tür müzik, müzik türleri içinde de en çok etkileyeni halk müziğidir diyebilirim. Daha geniş ve doğru bir tanımlama ile Anadolu Müziği. Türkülerimiz binlerce yıllık Anadolu kültürünün bir mirası olması anlamında her şeyden önce türkülere yaklaşımım olağanüstü saygı ve sevgi duyarak başladı.

Türkü söylerken dünyanın en mutlu insanı benmişim gibi olurum. Kendimi en iyi anlatabildiğim, en iyi hissettiğim, kısaca kendimi var edebildiğim alandır türküler. Türkü söylemek; yatağında ilerleyen

suyun akışı gibi doğal, aktıkça kendini durultan su gibi temiz bir süreçtir bana göre. Orada sahtekarlığa ve samimiyetsizliğe yer yoktur. Türkü söylerken o kendini bırakışı yaşamaz, kafanızda hesaplar yaparsanız bu samimi olmadığınızın göstergesidir ve dinleyenlere de hemen aktarırsınız bunu zaten. Bu yanıyla türkü söylemek çok savunmasız bırakır kişiyi ama çok ilginçtir, o an yaşadığınız duyguları dinleyenlere geçirebildiğinizi hissettiğiniz ölçüde de güçlü hissedersiniz kendinizi. Yani aşk gibi türkü söylemek de böylesi zıtlıkları barındırabiliyor içinde. Güçlü duygu dalgalanmalarıyla da aşkı andırıyor türkü söylemek. Aynı türküde coşkunun, esrik bir halden hüznün ellerine teslim edebilirsiniz kendinizi.

Görkemli uygarlıklara sahne olmuş bu topraklar, farklı yöresel zenginlik ve tatlarıyla, her bölgeyi anlama bilme çabası nedeniyle yorumculuk adına da çok şanslı bulmaktayım kendimi. Bu bağlamda "Kırşehir'in gülleri"ni de Ege'nin, Karadeniz'in kır çiçeklerini de kısaca her bölgenin rengini, kokusunu çok seviyorum. Dilim döndüğünce, nefesim yettiğince her bölgeden yorumlamaya çalışıyorum. Ve türkü söyledikçe çoğaldığımı, zenginleştiğimi hissediyorum. Aşk ile, türkü ile...

MADENCİLİK ve MİTOLOJİ -I-

Nadir AVŞAROĞLU

Maden Mühendisi

Bugünün dünyasına bakıldığında, başlıktaki iki sözcüğün, baş harfleri dışında herhangi bir ortak noktasının olmadığı söylenebilir. Ancak, eski çağlarda zaman zaman büyücü yada lanetli insan olarak da görülen simyacıların işlerinin, kabaca, yeraltı ve gökyüzü gibi o zaman için gizemli olarak görülen yerlerden gelen madenleri, yine gizemli bir güç olarak ateşte aratarak ve işleyerek alet yada nesnelere yapmak olduğu düşünülürse, bu ilişki yadsınmayacaktır.

Eski Mezopotamya'da, derinliklerin ve yeraltının tanrısı Ea, madencilerin ve zanaatçıların piriydi, madenler ve değerli taşlar ona aitti. Ayrıca, madenlerin yataklarında doğal biçimde büyümekte olduklarına inanılırdı. Madencilik ile uğraşanlar,

büyük güçlerle temas halindeydiler ve bu sebeple de pek çok eski kültürde, çeşitli Metalürji ritüelleri görülmektedir. Eski Mezopotamya mitolojisinde, madenlerin yerin altında büyüdüğüne inanılırdı. Dolayısıyla, yerin altından madenleri çıkartmak, vaktinden önce doğum yapmak gibi görülürdü. Maden çıkarıldıktan sonra da, metalurjistlerin fırınlarda yaptıkları işlemler, basit birer fiziksel yada kimyasal işlem olarak değil, bir büyüme etkinliği olarak görülürdü.

Mezopotamya'dan verdiğimiz madencilik ve mitoloji ilişkilerine benzer örneklere, Çin, Hint, Mısır gibi uygarlıklarda da rastlanılmaktadır. Çağlar ilerledikçe, madencilik teknikleri ve tabii ki beraberinde mitleri, Eski Yunan'a ulaşmış, madencilik ile mitoloji arasındaki ilişki kaybolmamış, üstelik koskoca birtanrıdasimgişerek devam etmiştir.

Yunan mitolojisindeki madencilikle ilgili bu tanrı, Zeus ve Hera'nın oğlu Demircilerin Tanrısı Hephaistos'tur. Yunan mitolojisindeki diğer tüm büyük tanrıların aksine, Hephaistos çirkindir ve üstelik de topaldır. Öylesine çirkindir ki, doğduğunda çirkinliğinden utanan Hera, onu Olympos'tan aşağı atar. Lemnos Adası'nın yakınlarında denize düşen Hephaistos'u, deniz tanrıçası Thetis bulur, onu saklar ve büyütür.

Madenleri işlemekteki yeteneğini küçük yaşta gösteren Hephaistos, Lemnos Adası'ndaki bir yanardağda bulunan atölyede, olağanüstü eserler yapar. Öte yandan, Olympos'tan atılmış olmasını unutmaz ve Hera'dan intikamını almak ister. Onun için çok üstün bir işçilikle, muhteşem bir altın taht yapar. Bu taht, Olympos'taki tanrılar ve tabii ki Hera'yı büyüler. Ne var ki, Hephaistos intikamını almak için bir tuzak kurmuştur ve Hera tahta oturur oturmaz, dahice hazırlanmış olan mekanizma harekete geçer ve görünmez kısıkaçlar Hera'yı kavrar ve Hera'yı buradan kimse kurtaramaz. Zeus bu duruma el atar ve Hera'yı kurtarmak için Hermes ve Ares'i görevlendirir. Ancak, Hephaistos, Olympos'a kabul edilmeyi ve güzelliğiyle ünlü Afrodit ile evlenmeyi şart koşar ve bu şartlar kabul edilir.

Eski Yunandan sonra, eski Roma mitolojisinde, Hephaistos'a karşı Vulcanus'u görmekteyiz. Ateş tanrısı Vulcanus'un, Etna yanardağı'nın altında bir demir ocağı bulunmaktaydı. Daha sonra, uzun yıllar boyunca nalbantlar, mesleklerinin koruyucusu olarak gördükleri Vulcanus adına, her yıl Ağustos ayının 25'inde Vulcanus şenliği düzenlenmektedir.

Eski Yunan ve Roma mitolojilerinde, hatta daha sonra Alman ve İskandinav mitolojilerinde, çeşitli madenler, mitolojik karakterlerle ilişkilendirilmiştir. Örneğin, Yunan mitolojisinde aşk ve güzellik tanrıçası Afrodit ve Roma mitolojisindeki karşılığı Venüs ile bakır, Eski Yunan'da savaş tanrısı Ares Eski Roma'daki karşılığı Mars ile demir arasında bir ilişki vardır.

Yunan mitolojisinde, Prometheus, insanlara eti pişirecek, onları vahşi hayvanlardan koruyacak ve

madenden aletler yapmak için kullanılacak ateşi çalarak insanlara hediye eder. Bu yüzden, Zeus tarafından Kafkas dağlarında zincirlenir ve tanrılarca görevlendirilen bir kartal, her gece onun yeniden oluşan karaciğerini yemeye gelir. Prometheus'u bu işkenceden Herakles kurtarır. 1945 yılında, uranyumun nükleer bölünmesi sırasında keşfedilen madene, Prometheus'un onuruna "promethium" adı verilir.

Örnekleri çoğaltmak mümkün. Bu geleneğin yüzyıllar sonra da devam ettiğine rastlanılmaktadır. İsviçreli kimyacı George Brant, 1735'te keşfettiği kobalt metaline, Alman madencilerin, madenlerde oturduğuna inandığı kötü ruh Kobold'un adını vermiştir. Jons J. Berzelius de 1828'te keşfettiği ve toryum olarak adlandırdığı madene, İskandinav şimşek tanrısı Thor'un adını verir. Ayrıca bugün "Perşembe"nin İngilizce'deki karşılığı olan "Thursday" (Thor's Day) de Thor'dan gelmektedir. Kurşundan nikel, titanyumdan vanadyuma, mitolojik kahramanların adlarını taşıyan çok sayıda maden bulunmaktadır.

Madencilik ve mitoloji beraberliği ise, eski ihtişamlı günleriyle kıyaslanmasa da, Ortaçağ boyunca, zaman zaman madenci şenliklerinde, zaman zaman da simyacıların uğraşlarında, kıyısından da olsa, varlığını sürdürmektedir. Modern bilim ve teknoloji çağında ise bu mitler, Albert Camus'nun dediği gibi "hayal gücü onları canlı tutsun diye varlar..."